

невідомим для значної кількості потенційних слухачів, об'єктивно зменшили і соціальну базу підтримки інструменту серед численних його прибічників, що були позбавлені знайомих звукових вражень. Звісно, може виникнути питання, чи потрібно баянному мистецтву повертатися до широко ужиткових та розважальних жанрів. На що не може бути однозначної відповіді.

Отже, це сприятиме багатьом аспектам навчання та у підготовці спеціалістів:

а) при відповідності музично-ігрових рухів художньому змісту інтерпретованого виконавцем твору;

б) артикуляційній різноманітності та інтонаційній досконалості звучання;

в) використання теоретичних знань елементарної теорії музики, гармонії, аналізу музичних форм та іншої навчальної інформації, тобто залучення музичного синтаксису;

г) буде запорукою стабільності музично-ігрового процесу на естраді;

д) змістовності та артистизму виконання музичного твору академічних замірах знань, умінь та навичок, а також на естраді, зокрема на велелюдній /масовій/.

Таким чином, аналіз функціонування баянного мистецтва в музичній культурі незалежної України спонукає на деякі скромні висновки. Підкреслимо, що в інфраструктурі культури і мистецтва відбувалися постійні зміни... Тому-то, дослідження піднятої проблеми стан і тенденцій розвитку сучасного баянного мистецтва буде мати продовження в наступних матеріалах досліджень багатьох музикантів-педагогів.

Література

1. Грица С., Іванова Н., Новийчук В., Черкашина Л. розвитку и обновлении традицій художественной активности масс // Проблемы музыкальной культуры. Сб. статей. – Вып. 2. – К.: Муз. Україна, 1989. – С. 156-174.
2. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста / М. Давидов. – К., 1983. – 240 с.
3. Дауноравичене Г. Некоторые аспекты жанровой ситуации современной музыки // Laudamus. – М.: Композитор, 1992. – С. 56-65.
4. Дерев'яненко О. Неофольклоризм у музичному мистецтві: статика та динаміка розвитку в першій половині ХХ ст.: Автореф. дис.. ...канд. мистецтвознавства. – К.: 2005. – 19 с.
5. Зінкевич О. На часі – конкретні зрушення // Музика. – 1989. – №1. – С. 12-15...25.
6. Зубицкий В. Грани мастерства // Народник. – № 4 – М.: Музыка, 2002. – С. 34-42.

ЩУР ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ

(Чортківський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Олександра Барвінського)

Щур Федір Федорович – народився в с. Боремель, Млинівського р-ну Рівненської обл. Навчався в Чортківській ЗОШ школі I-III ст. №7 та Чортківській ДМШ класу акордеона. У 2007 р. закінчив Чортківське педагогічне училище ім. О. Барвінського за спеціальністю «Вчитель музики, музичний керівник». Цього ж року вступив до ТНПУ ім. В. Гнатюка на факультет мистецтв, де продовжив обраний напрямок освітньої підготовки.

В 2009 р. вступив до магістратури, яку закінчив із здобутим ступенем магістра музичного мистецтва та кваліфікацією «викладач музично-педагогічних дисциплін». Ще під час навчання в магістратурі зацікавився проблемами сучасних освітньо-мистецьких процесів, методики інструментального виконавства та диригентської майстерності.

З 2010 р. працює в Чортківському гуманітарно-педагогічному коледжі ім. Олександра Барвінського викладачем диригування та акордеону. Креативно працює із студентами, залучає їх до колективної музичної діяльності, впроваджує новітні методики викладання предметів, використовує авторські педагогічні методики. Значний методичний досвід здобув під час роботи викладачем диригування Чортківської дяківсько-катехитичної академії ім. свщм. Г. Хомишина. Ф.

Щур є керівником малих вокально-інструментальних форм, також він є солістом народної художньої мішаної хорової капели та чоловічого хору, що функціонують на відділенні, камерним вокальним виконавцем багатой пісенної спадщини українського народу.

У 2018 р. Ф. Щур призначений на посаду завідувача відділенням «Музичне мистецтво» ЧГПК ім. О. Барвінського. З цього часу він включається в організацію навчально-мистецького процесу на відділенні, підвищення рівня фахової майстерності викладачів та студентів в процесі концертної діяльності. Ф. Щур є організатором, ідейним натхненником та режисером багатьох концертів, мистецьких імпрез, представлень спеціальності «Музичне мистецтво», що відбулись як у коледжі, так і поза його межами на теренах Тернопільської та Івано-Франківської областей. Під його режисерським керівництвом відбуваються і творчі звіти коледжу – справжнє свято мистецтва.

Основні напрямки наукових пошуків Ф. Щура відображають проблеми формування сучасного студента в процесі підготовки до професійної діяльності, проблеми творчої особистості, актуальні питання підготовки диригента-хормейстера. Важливого значення надає проблематиці становища спеціальності «Музичне мистецтво» в контексті державної освітньої програми підготовки вчителів музичного мистецтва.

Публікації:

1. Щур, Ф. Педагогічні засади фундатора української акордеонно-баянної школи М. Геліса / Федір Щур // Магістр. – 2010. – Вип. 11. – С. 98-10
2. Щур Ф. Ф. Методичні проблеми диригування складних розмірів / Ф. Щур // Методичний вісник. – Ніжин, – 2017. – Вип.5. – С. 12-20.
3. Щур Ф. Ф. Особливості диригентсько-хорової підготовки студентів відділення «Музичне мистецтво» Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Олександра Барвінського / Федір Щур // Збірник матеріалів першої науково-теоретичної конференції з питань диригентської підготовки. – 2019. – ЧГПК, с. 4-10.
4. Щур Ф. Ф. Виховання сучасного студента через єдність навчальної та позааудиторної роботи / Ф. Щур // Педагогічна рада. – 2020 – С. 2-13.

Федір ЩУР (м. Чортків)

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДИРИГЕНТА-ХОРМЕЙСТЕРА

У статті розкрито поняття «музичний інтелект», визначено його основні ознаки. Проаналізовано значення музичного інтелекту в процесі підготовки диригента-хормейстера. Розроблено проєктно-діагностичний методуку визначення рівня розвитку музичного інтелекту студентів.

Процес розвитку музичного мистецтва у всіх його проявах не можливий без усвідомлення тих процесів, які формують його інтелектуальну складову. Внутрішня організація музичної тканини, інтонаційна сутність музичної мови сприяє розумінню смислового значення музичного твору, його виховної та пізнавальної функції. Вивчаючи музичні твори на професійному рівні чи просто будучи пасивним слухачем, людина отримує певні знання про музику, її форму, особливості викладу та жанрову-стильову різноманітність. Сприйняття музики насамперед пов'язане з розумовими процесами, такими як пам'ять, увага, мислення. Саме ці психологічні процеси створюють основу для формування уявлення людини про музичне мистецтво, яке також буде залежати від інтонаційного досвіду і слухових уявлень індивіда. Для розуміння механізмів набуття людиною знань про музику важливо усвідомити сутність поняття «інтелект», а також такого його різновиду як «музичний інтелект». Дослідженням даного поняття займалися такі відомі вчені як Г. Гарднер, Л. Байсара, А. Біне, Т. Армстронг. Питання методики підготовки диригента-хормейстера висвітлені у працях Р. Кофмана, М. Канерштейна, М. Колесси, В.Тольби.

Метою статті є обґрунтування поняття «музичний інтелект», визначення його характерних особливостей та ознак, а також використання знань про музичний інтелект в процесі підготовки диригента-хормейстера.

За визначенням дослідника у сфері емоційного інтелекту Говарда Гарднера «інтелект - біопсихологічний потенціал людини для переробки інформації, який може бути активізованим у культурному оточенні для вирішення проблем або створення продуктів, що мають цінність в певній культурі» [2, с.34].

Дане визначення не варто плутати із поняттями «талант» та «здібності», які за своїми ознаками дотичні до поняття «інтелект». Дослідження феномену інтелекту спонукало науковців до внутрішнього осмислення цього поняття, пошуку його першооснов та критеріїв осмислення. Усім відомий тест на IQ, тобто визначення інтелектуального рівня особистості передбачає лише визначення таких видів інтелекту як вербальний та математичний інтелект. Визначення музичного інтелекту можливе лише під час спеціалізованої діагностики, яка буде відображати психологічні аспекти відтворення музики, її розуміння і передачі словами чи ритмічними рухами.

Розвиток музичного інтелекту за результатами досліджень науковця Л. Байсари розпочинається першим, з-поміж інших видів інтелекту. З позиції неврології, музично-ритмічний інтелект першим починає розвиватись у людини. Деякі вчені пропонують називати цей інтелект «слухово-вібраційним інтелектом», оскільки це явище більше ніж просто музика та ритм. Цей інтелект пов'язаний з цілою сферою звуків та вібрацій природного або штучного походження: звуки створені машинами, музичними інструментами, голосовими зв'язками тощо [1, с.85].

Як зазначає Г. Гарднер, музичний талант виявляє себе значно раніше, ніж обдарованість у інших сферах людського інтелекту. Діти, що мають цей талант, прагнуть створювати музику, а отже, необхідно, щоб вони мали можливість як слухати, так і складати музику. Гіпотетично кожен, у тому числі люди з вадами слуху та глухі, має потенціал для розвитку музичних здібностей [1, с. 86].

Досліджуючи природу існування музичного інтелекту, особливості його проявів та можна зробити висновок, що музичний інтелект – це наявність чутливості до ритму, тону та мелодії, уміння розпізнавати та наспівувати прості пісні, варіювати темп і ритм простих мелодій, відчуття звуку та вібрації, що надходять від природного та створеного людиною середовища, від механізмів, ударних та музичних інструментів, а також створених голосовими зв'язками людини

Г. Гарднер подає такі характерні ознаки людини з розвиненим музичним інтелектом:

- слухає та реагує на різноманіття звуків, включаючи людський голос, звуки навколишнього середовища і музику, відтак організовує ці звуки у смислові моделі;
- отримує задоволення і потребує можливості слухати музику або звуки доквілля під час навчання, прагне перебувати в оточенні музикантів та навчатися від них;
- реагує на музику кінестетично – через диригування, виконання та складання музики, через танець; емоційно – через відчуття настроїв та темпів музики;
- інтелектуально – через обговорення та аналіз музики; естетично – через цінування і розуміння змісту та значення музики;
- упізнає й обговорює різноманітні музичні стилі, жанри та культурні відмінності музики, виявляє інтерес до значущості музики в людському житті;
- колекціонує музичні твори та інформацію про них в різноманітних формах (записи, друкована інформація), а також музичні інструменти та грає на них, включаючи синтезатор;
- розвиває вокальні здібності та удосконалює гру на музичних інструментах (індивідуально або в групі);
- послуговується музичним словником та музичними поняттями;
- вдало використовує власну добірку музичних творів для коригування свого емоційного стану;
- отримує задоволення від імпровізування звуками і може адекватно завершити дану музичну фразу;
- може запропонувати власну інтерпретацію того, що композитор висловив через музику, а крім того, аналізувати і критикувати музичні підбірки;
- цікавиться професіями, пов'язаними з музикою (співак, інструменталіст, звукорежисер, композитор, продюсер, критик, виробник інструментів, учитель, диригент) [1, с. 88].

Для усвідомлення характерних ознак музичного інтелекту варто зрозуміти, що вміння людиною відчуті особливості зміни метро-ритму, висоти звуку, зміни гучності чи тембрального забарвлення не може зробити її геніальним композитором чи виконавцем. Для цього потрібен музичний талант, спеціалізовані музичні здібності, що мають спадковий, або набутий характер і відображають нахили до тої чи іншої сфери музичного мистецтва. Музичних здібностей надзвичайно багато, і саме вони будуть визначати конкретну сферу музичної діяльності людини. Є категорія людей, які мають нахили до інструментального виконавства та створення музики для будь-яких інструментів. Такі люди будуть розвивати свій музичний інтелект в даному напрямку.

Проте, вони не можуть так само яскраво репрезентувати себе, скажімо в вокальному оперному виконавстві, так як таких здібностей у них вже немає. Вони чудово розуміють таку музику, формують певне оціночне ставлення, проте не можуть стати корифеями в даній галузі музичного мистецтва. Це свідчить про те, що розвиток загального музичного інтелекту варто спрямовувати у певному напрямку для досягнення поставлених цілей.

Проте існують певні виключення з правил, як-то, скажімо, видатний російський композитор Сергій Рахманінов, будучи геніальним композитором, концертуєчим піаністом та музично-громадським діячем, мав чудовий успіх також і як диригент, часто виконуючи з оркестром власні твори та твори інших композиторів. А от композитор Петро Чайковський, за свідченням біографів, мало не провалив презентацію одного своїх творів, через погане володіння диригентською технікою, будучи визнаним генієм композиції свого часу. Така парадоксальність розвитку музичного інтелекту окремої особистості буде вказувати на індивідуальний характер розвитку його в сумі з розвитком здібностей і нахилів до музикування.

Сфера диригентської майстерності і виконавства безпосередньо пов'язана з поняттями музичного інтелекту, адже певні особливості диригентської професії потребують залучення багатьох мислительних процесів, музично-інтелектуальних умінь. Насамперед, це пов'язано із музично-слуховими уявленнями людини, її внутрішнім слухом і вмінням уявляти музику, переносячи її знакову нотну систему в реальне уявне відтворення звучання хору і оркестру, так би мовити «в голові». Це найвище музичне вміння характерне для людей з високим рівнем розвитку музичного інтелекту. За свідченням дослідників творчості В.А. Моцарта, цей геніальний композитор міг почути уявне звучання цілої партитури хору і оркестру по вертикалі в своїй голові. Тобто він створював музику не теоретичним способом, на основі знання гармонії, контрапункту і музичної форми, хоча цими знаннями він досконало володів, а цілісно відчуваючи повне звучання партитури. Такий індивідуальний феномен свідчить про найвищий рівень розвитку музичних здібностей.

Формування диригента-хормейстера не можливе без чіткого рівня сформованості такого елемента музичного інтелекту як здатність відчувати і відтворювати метро-ритм, адже вся знакова система диригування побудована на метричній організації музики.

Для визначення рівня музичного інтелекту мною розроблена проектно-діагностична методика, яку я використовую у своєму класі диригування на відділенні «Музичне мистецтво» Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. О. Барвінського. У класі диригування навчається 7 студентів, кожен із них має різний рівень підготовки, сформованості умінь та навичок, різний рівень загальної успішності з професійних предметів. Визначення рівня музичного інтелекту кожного з цих студентів буде полягати в узагальненні мною власних суб'єктивних педагогічних спостережень в процесі їхньої навчальної діяльності в класі диригування, а також коригуючих запитань-тверджень. Для кожного студента розроблена система анкетування яка складається з наступних тез, які студент має або підтвердити, або спростувати

- я без труднощів можу визначити ритм та налаштуватись на нього;
- коли я чую якусь мелодію, я можу легко підхопити її;
- я легко можу визначити, хто неправильно інтонує (фальшивить);
- у мене дуже виразний голос, здатний змінювати свою силу, висоту;
- на всіх заняттях я часто використовую пісні та музику;
- я граю на музичному інструменті;
- я часто слухаю музику на навчанні, удома, у транспорті;
- я знаю мелодії багатьох пісень;
- я часто наспівую або насвистую якусь мелодію, коли залишаюсь один (одна) вдома або в такому оточенні, де це зручно;

- я чудово себе почуваю, коли слухаю музику, яку я люблю [1, с.22].

Даний анкетний матеріал показує рівень сформованості музичного інтелекту поза межами професійного поля діяльності. Адже, якщо саме в позааудиторному житті студента спостерігається стійкість запропонованих позицій і максимально позитивні реакції на запропоновані тези, то це свідчить про високий рівень ефективності навчальної діяльності студента, сформованості його до самостійної диригентської практики. Для відображення результатів використано традиційну чотирирівневу шкалу, кожному рівню якої відповідає певна кількість позитивних відповідей анкети:

Проведене дослідження серед 7 респондентів показало наступні результати:

Рівень музичного інтелекту	Кількість позитивних відповідей	Кількість студентів	Відсоток
Високий	10	1 студент	28,6%
	9	1 студент	
Достатній	8	2 студенти	42,9%
	7	1 студент	
Базовий	6	2 студенти	28,6%

Рівні музичного інтелекту	Кількість позитивних відповідей (з 10)
Високий	9-10
Достатній	7-8
Базовий	5-6
Низький	1-4

Отже, запропонована діагностична методика відображає такі рівні музичного інтелекту:

- високий – здатність до осмислення музичної тканини через призму музичної форми і організації музичної мови, розуміння музики на інтонаційному рівні, запам'ятовування музичних фрагментів і відтворення їх у будь-яких умовах, поза межами навчальної діяльності.
- достатній – сприйняття і відтворення музики під час самотійного осмислення жанрів і форм музичного мистецтва, великий потенціал музичної пам'яті, естетичний і виховний ефект від прослуханої музики
- базовий – фрагментарне відтворення музичної тканини, розуміння лише музики на рівні нотного письма, без заглиблення в сутність художнього образу, слабка пам'ять і музичний слух.

Висновки. Отже, музичний інтелект – надзвичайно важливий аспект підготовки майбутнього диригента-хормейстера. Відчуття метро-ритму, музична пам'ять і інтонаційний досвід надзвичайно важливі музично-інтелектуальні вміння для майбутнього керівника хорового колективу. Характерні ознаки музичного інтелекту надають можливість зрозуміти наскільки цей вид інтелекту розвинений у особистості. Визначити рівень музичного інтелекту студента можна шляхом запропонованої проектно-діагностичної методики.

Література

1. Байсара, Л. І. Множинність прояву видів інтелекту: конспект лекцій /Л.І.Байсара. – Д.: РВВ ДНУ, 2010. - 96 с.
2. Гарднер Г. Структура розуму: теорія множественного інтелекту / Г. Гарднер. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2007. – 512 с.
3. Гарднер Г. Множинні інтелекти. Теорія у практиці. Хрестоматія / пер. з англ. Купко Д., Свято Р. – К.: Мегатайтп, – 2004. – 288 с.
4. Канерштейн М. М. Питання диригентської майстерності / М. М. Канерштейн. – Київ, 1980. –115 с.
5. Теплов Б. М. Психологія музикальних способностей. – М., 1961. – С. 48.